

NEZAVISNOST PRAVOSUĐA

Priredio: redovni profesor dr Milorad Bejatović

INDEPENDENCE OF THE JUDICIARY

Edited by: full professor Milorad Bejatovic, Ph.D.

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy Novi Sad

Novi Sad 2017.

Zbornik referata sa međunarodnog naučnog skupa održanog
od 21. – 23. septembra 2017. godine u Novom Sadu,
u organizaciji Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe
Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu.

Izdavač:

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,
Geri Karolja br. 1, telefon: 021 400 – 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Recenzenti:

Prof. dr Milorad Bejatović
Prof. dr Mirko Kulić
Prof. dr Milan Počuča
Prof. dr Zoran Pavlović
Prof. dr Zdravko Jež
Prof. dr Nenad Avramović
Prof. dr Miloš Marković

Prof. dr Jelena Matijašević-Obradović
Doc. dr Predrag Mirković
Doc. dr Darko Golić
Doc. dr Jelena Stojšić – Dabetić
Doc. dr Sanja Škorić
Doc. dr Nenad Bingulac

Za izdavača:

Prof. dr Marko Carić

Urednik:

Prof. dr Milorad Bejatović

Štampa:

Štamparija FELJTON, Novi Sad

Tiraž: 150

ISBN

978-86-6019-075-0

Programski odbor:

Prof. dr MARKO CARIĆ | Dekan Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe
- Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu | Republika Srbija
Prof. dr MILORAD BEJATOVIĆ | Redovni profesor Pravnog fakulteta za privredu i
pravosuđe - Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu | Republika Srbija
Akademik prof. dr MIODRAG N. SIMOVIĆ | Sudija Ustavnog suda Bosne i
Hercegovine | Republika Bosna i Hercegovina
Prof. dr BORČE DAVITKOVSKI | Pravni fakultet „Justinijan Prvi“ - Univerzitet
„Sv. Kiril i Metodij“ u Skoplju | Republika Makedonija
Prof. dr KOSTADIN PUŠARA | Redovni profesor – emeritus i specijalni
savetnik na Univerzitetu Ujedinjenih nacija za mir i razvoj u Beogradu |
Republika Srbija
Prof. dr BORA ČEJOVIĆ | Predsednik krivičara Srbije | Republika Srbija
Prof. dr BRANKO VUČKOVIĆ | Predsednik Osnovnog suda u Kotoru |
Republika Crna Gora
Prof. dr ČEDOMIR BACKOVIĆ | Pomoćnik ministra pravde Republike Srbije |
Republika Srbija
Prof. dr ZORICA DRLJAČA | Univerzitet “Apeiron” u Banjoj Luci | Bosna i
Hercegovina
Prof. dr MIRKO SMOLJIĆ | Veleučilište “Lavoslav Ružička” u Vukovaru |
Republika Hrvatska
Prof. dr ROK LAMPE | Research Institute of European Faculty of Law in Nova
Gorica | Republika Slovenija
Prof. dr PETR VIKTOROVIČ MENŠIKOV | Katedra za razvojnu i pedagošku
psihologiju | Psihološki fakultet - Kaluški Državni Univerzitet Ciolkovski | Rusija

Organizacioni odbor:

Prof. dr Milorad Bejatović
Prof. dr Miloš Marković
Prof. dr Nikola Čirović
Prof. dr Jelena Matijašević-Obradović
Doc. dr Predrag Mirković
Doc. dr Darko Golić
Doc. dr Sanja Škorić
Doc. dr Jelena Stojić – Dabetić
Dr Dragan Grahovac

Sekretar:

Tamara Preradović, dipl.prav.

Proceedings of the International Scientific Conference
held from September 21 – 23, 2017 in Novi Sad,
organized by the Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad

Publisher:

Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad,
Geri Karolja No.1, telephone: 021 / 400 – 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Reviewers:

Milorad Bejatovic, PhD
Mirko Kulic, PhD
Milan Pocuca, PhD
Zoran Pavlovic, PhD
Zdravko Jez, PhD
Nenad Avramovic, PhD
Milos Markovic, PhD
Jelena Matijasevic-Obradovic, PhD
Predrag Mirkovic, PhD
Darko Golic, PhD
Jelena Stojisic-Dabetic, PhD
Sanja Skoric, PhD
Nenad Bingulac, PhD

For the Publisher:

Marko Caric, PhD - Dean

Editor-in-Chief:

Milorad Bejatovic, PhD

Print:

Print shop FELJTON, Novi Sad

Circulation: 150

ISBN
978-86-6019-075-0

Program Committee:

MARKO CARIC, PhD | Dean of the Faculty of Law for Commerce and Judiciary
- University Business Academy in Novi Sad | Republic of Serbia

MILORAD BEJATOVIC, PhD | Full Professor at the Faculty of Law for
Commerce and Judiciary - University Business Academy in Novi Sad | Republic
of Serbia

MIODRAG N. SIMOVIC, academician | Judge of the Constitutional Court of
Bosnia and Herzegovina | Bosnia and Herzegovina

BORCE DAVITKOVSKI, PhD | Faculty of Law „Iustinianus Primus“ - Ss. Cyril
and Methodius University in Skopje | Republic of Macedonia

KOSTADIN PUSARA, PhD | Full Professor - Emeritus and Special Advisor at
the European Center for Peace and Development - University for Peace
established by the United Nations, Belgrade | Republic of Serbia

BORA CEJOVIC, PhD | President of the Serbian Association for Criminal Law |
Republic of Serbia

BRANKO VUCKOVIC, PhD | President of the Basic Court in Kotor | Republic
of Montenegro

CEDOMIR BACKOVIC | Assistant Minister of Justice | Republic of Serbia

ZORICA DRLJACA, PhD | “Apeiron” University in Banja Luka | Bosnia and
Herzegovina

MIRKO SMOLJIC, PhD | “Lavoslav Ruzicka” University in Vukovar | Republic
of Croatia

ROK LAMPE, PhD | Research Institute of European Faculty of Law in Nova
Gorica | Republic of Slovenia

PETR VIKTOROVICH MENSHIKOV, PhD | Department of Developmental and
Educational Psychology | Kaluga State University | Russia

Organizing Committee:

Milorad Bejatovic, PhD

Milos Markovic, PhD

Nikola Cirovic, PhD

Jelena Matijasevic-Obradovic, PhD

Predrag Mirkovic, PhD

Darko Golic, PhD

Sanja Skoric, PhD

Jelena Stojacic-Dabetic, PhD

Dragan Grahovac, PhD

Conference Secretary:

Tamara Preradovic, LL.B.

Dr Danijela Kovačević

*Asistent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe,
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
e-mail: kovacevicdanijela74@gmail.com*

Doc. dr Srđan Damjanović

*Docent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe,
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
e-mail: sergije3@gmail.com*

STRADANJE ŽENA U PROSTITUCIJI

Apstrakt:

Živimo u svetu punom kontroverznosti, suprotnosti, agresije i razdvojenosti. U takvom okruženju čovek nema uvek dovoljno jakog oslonca u sredini da bi svoj život osetio kao duboko smislen i privlačan. Istovremeno, deluju i velike, brze promene u svim oblastima života, sa kojima idu uvek uporedo i naponi da se olakšaju neke nepovoljne posledice tih promena. U takvim uslovima zaista je teško prihvatiti svet i život ako čovek nema u sebi oslonac pomoću koga će moći da se suprotstavi sve raznovrsnijim i sve mnogobrojnijim snagama pretnji, pritisaka i destrukcije. Pitanje je kako izgraditi te oslonce, odakle ih uzeti ako su prilike upravo takve kakve su. Šta se može uraditi da se one izmene? O tome će biti reči u ovom radu.

Danas se o prostituciji dosta raspravlja, ali bez ozbiljne analize te pojave. Nekompetentni ljudi najčešće su najsigurniji u svoje viđenje problema, jer imaju ograničena znanja, po pravilu samo za jedan segment pojave o kojoj je reč. Tako da ti nekompetentni i neodgovorni ljudi olako izražavaju stavove o potrebi legalizacije ili zabrane prostitucije. Naglašavamo da ne postoje dokazi da se prostitucija smanjivala, niti povećavala zbog njene zakonske zabrane ili pak tolerisanja.

Ključne reči: *prostitucija, ljudska prava, bezbednost ljudi, viktimologija, žrtve prostitucije.*

1. UVOD

Živimo u svetu punom kontroverznosti, suprotnosti, agresije i razdvojenosti. U takvom okruženju čovek nema uvek dovoljno jakog oslonca u sredini da bi

svoj život osetio kao duboko smislen i privlačan. Istovremeno, deluju i velike, brze promene u svim oblastima života, sa kojima idu uvek uporedo i naponi da se olakšaju neke nepovoljne posledice tih promena. U takvim uslovima zaista je teško prihvatiti svet i život ako čovek nema u sebi oslonac pomoću koga će moći da se suprotstavi sve raznovrsnijim i sve mnogobrojnijim snagama pretnji, pritisaka i destrukcije. Pitanje je kako izgraditi te oslonce, odakle ih uzeti ako su prilike upravo takve kakve su. Šta se može uraditi da se one izmene? O tome će biti reči u ovom radu. U tom smislu, zadatak ovog rada je razmatranje sa teorijskog i pozitivno – pravnog gledišta, prostitucije kao sociopatološke pojave. Praktično, prostitucija postoji u različitim oblicima u skoro svim zemljama današnjice i bila je prisutna pojava kroz celokupnu istoriju ljudskog društva. Prostitucija kao društvena pojava, obično se doživljava kao devijacija tipična za ženski rod.

Smatramo da je prvo stručno naučno delo o prostituciji izašlo još 1836. godine¹, a potom je objavljeno više naučnih radova sa ciljem pravilnijeg sagledavanja prostitucije kao društvene pojave, uz predlaganje društvenih mera koje ovu pojavu treba da spreče ili suzbiju. U prethodnim vekovima napisana su brojna književna dela koja se bave pojavom prostitucije. Pomenućemo i neke slavne pisce koji ovu materiju obrađuju, kao što su: Onore de Balzak - "Sjaj i beda kurtizana", A. Moravije - "Rimljanka", Šarl Luj Filip - "Bidi sa Monparansa" itd. Njihovo književno stvaralaštvo je nemerljiv doprinos pravnicima da bolje i pravilnije izučavaju prostituciju.

Prostitucija kao globalni fenomen, javlja se zahvaljujući migrantskom kretanju radne snage. Kretanje je povezano sa prostitucijom i seks traffickingom. Proces je postao dublji i trajniji, bar što se tiče subsaharske Afrike, osamdesetih godina prošlog veka, kada su devojke sa falsifikovanim papirima avionima stizale u evropske metropole, pa do danas, kada se ona javlja kao trgovina migrantskim robljem, i to na vekovnoj trans-saharskoj ruti, gde se ponovo trguje desetina hiljada žena, koje su krenule dobrovoljno, da bi postale prisilne radnice ili prostitutke. Većina žena iz Nigerije ostaje unutar migrantskog geta. Ukoliko je njihovo putovanje plaćeno trgovcima iz Evrope, one ne moraju da rade, a ostale devojčice-žene iz Nigerije, koje su potovale o vlastitom trošku, prinuđene su da sledeću fazu putovanja, vlastiti smeštaj i hranu, plate seksualnim radom. U Agadesu, prostitutke obično zarade tri dolara po klijentu, od kojih najveći deo ide lokalnoj madam, u zamenu za stan i hranu.² Dakle, globalizacija je otvorila stare rute. Autori koji se bave fenomenom prostitucije na evropskom kontinentu, posežu da za fenomenom biomoći/biopolitike, konceptualizujuć iskustva estonskih i ruskih seks-radnica u Finskoj, gde je sličan proces na delu kao i u subsaharskoj ruti. Globalizacija i oblik prostitucije posmatraju kao strategije bio-moći, koja proizvodi otelovljene subjekte posredstvom samodiscipline i regulisanja. Sledeći Fukoa, autori nalaze da je globalizacija upisana u telo subjekta, a da individue, podređene globalizaciji, na taj način postaju stvoreni kao subjekti.³

1 Parent – Duchatalet, „*De la prostitution dans la ville de Paris*“, Paris, 1981.

2 Taub, B., "The Desperate Journey of a Trafficked Girl", The New Yorker, april 10 2017, <http://www.newyorker.com/magazine/2017/04/10/the-desperate-journey-of-a-trafficked-girl> (pristupljeno 17.04.2017)

3 Penttinen, E., „*Globalization, Prostitution and Sex-Trafficking. Corporeal politics*,“

Pod biomoći Fuko posmatra određen broj fenomena i skup mehanizama putem kojih će, ono što konstituiše osnovne biološke odlike ljudske vrste, moći da postane objekt političke strategije ili opšte strategije moći.⁴ Višedimenzionalan odnos biopolitike i biomoći, Fuko prati na osnovu velikih promena, nesumnjivo najvažnijih, u istoriji ljudskog društva, smeštajući hipotezu o biomoći u širi okvir, ali na koga se ne može svesti, a to je analiza biopolitike kao liberalnih teorija upravljanja⁵. Koncept biopolitike („biopolitika je „liberalizam““) Fuko formuliše kao način na koji se racionalizuju problemi što ih u državnoj praksi postavljaju fenomeni svojstveni skupu živih bića koja konstituišu stanovništvo, kao što su zdravlje, higijena, natalitet, dugovečnost rase⁶. U *Nadizarati i kažnjavati* – u prednji plan ne stupa više moć koja polazi od fizičkog nasilja fizičke kontrole, nego moć koja distribuira mogućnost života, biopotencijale u kontekstu različitih interesa.⁷

Prema Fukou, jedna od temeljnih pojava XIX veka, predstavlja preuzimanje brige nad životom od strane vlast, kao „podržavljenje biološkog“⁸. Umesto disciplinarnih mehanizama, biopolitika uvodi predviđanje, statističke procene, deluje se na određenje tih opštih pojava, na ono što je u njima globalno, biće potrebno izmeniti, smanjiti bolesna stanja; produžiti život, podsticati natalitet. Prema Fukou, postoje dva niza: telo-organizam-disciplina-ustanove, i drugi niz, populacija-biološki procesi, regulacioni mehanizmi, država. Značaj seksualnosti leži u dodiru ta dva niza, telesno ponašanje, koje zavisi od disciplinarne, individualizirajuće kontrole u okviru stalnog nadzora (kontrola masturbacije, kontrola prostitucije), a sa druge, biološki procesi, koji se tiču populacije (rađanja). Seksualnost je na raskršću tela i populacije, a zavisi od discipline i regulacije. Dakle, izuzetno mesto seksualnosti, između tela i globalnih pojava, omogućava da se posmatraju medicina, pravo i sl, kao oblasti vlasti-znanja koje deluju istovremeno i na i na telo i na populaciju, na organizam i na biološke procese. Element koji kruži od jednog do drugog, Fuko naziva „norma“. Norma je ono što se jednako dobro može primeniti na nekakvo telo koje se želi disciplinovati kao i na populaciju koja se želi regulisati. Norma je u tom smislu proizvod bio-vlasti, vlasti koja je preuzela brigu nad telom i nad životom. U društvu normiraju ukrštaju se norma discipline i norma regulacije⁹. Pošto zagovornici legalizacije pravnu regulativu sagledavaju

Routledge, New York 2008, p.xii.

4 Foucault, M., *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*, (transl. G. Burchell), Palgrave Macmillan, Basingstoke 2007, p 16.

5 *Naissance de la biopolitique. Cours au Collège de France, 1978-1979*, ed., M. Senellart (Paris:

Gallimard-Le Seuil, „Hautes Études,” 2004), „Résumé du cours,” p. 329. Navedeno prema: Senellart, M., *Course Context*, In: Michel Foucault, *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*, (transl. G. Burchell), p. 478.

6 Fuko, M., „*Rađanje biopolitike*“. Predavanja na Kolež de Fransu 1978-1979, Novi Sad 2005, str. 431.

7 Senellart, M., *Course Context*, p. 479.

8 Fuko, M., „*Treba braniti društvo*“, Svetovi, Novi Sad 1998, str. 291.

9 Isto, str. 307.

kao srestvo za postizanje određenih ciljeva, a praksa dušebrižništva sastoji se u „ohrabrivanju“, „podsticanju“, „socijalnoj zaštiti“ i napokon u „legalizaciji“, a iz fuoofske perspektive, pojedinac jeste rezultat praksi sprovođenja disciplinujuće moći, on nije u poziciji da ih „koristi“.

Takođe, savremeno prihvatanje seksualizovane potrošnje, konstituiše prostituciju kao legitimnu industriju i oblik zabave, koji promoviše instrumentalni pogled na seks, u kome je telo svedeno na predmet za konzumaciju, uz regulisano pravo na pristup robi u skladu sa zakonom.¹⁰

U Srbiji, u 20. veku bilo je malo naučnih radova koji obrađuju pitanje prostitucije¹¹. Koliko nam je poznato, u Srbiji je samo u 20. veku urađen jedan magistarski rad na temu prostitucije i to 1986. godine na Pravnom fakultetu u Beogradu. Treba imati u vidu da je u drugoj polovini 20. veka Srbija bila socijalistička zemlja, pa se zvanično negiralo postojanje prostitucije, a samim tim nije ni bilo potrebe izučavati nešto čega nema u društvu.

2. ŽRTVA I DELIKTNO PONAŠANJE

U istraživanju fenomenologije i etiologije kriminaliteta, a posebno određenog delikta i njegovog izvršioca, mora se ispitati uloga njegove žrtve i načini njenog postupanja da bi se u potpunosti shvatio određeni delikt, a to je važno zbog određivanja vrste i visine sankcije prema izvršiocu, sa ciljem opšte i pojedinačne prevencije. Začetnik viktimološke nauke H. von Hentig¹² predstavio je studiju o kriminalnom planu SAD-a i ukazao na široku skalu interakcijskih odnosa između izvršioca delikta i žrtve stradanja.

Kasnija naučna istraživanja¹³ potvrđuju stanovišta da se u kriminološkoj nauci pretežno obraća pažnja na izvršioca delikta i da je delikt isključivo rezultat radnje izvršenja izvršioca, predlažu se preventivne mere, ali se zanemaruje položaj žrtve delikta i njeno ponašanje.

U našoj pravnoj literaturi do kraja XX veka bilo je vrlo malo stručnih i naučnih radova koji se bave položajem žrtve deliktne ponašanja. Problemi koji se uočavaju sa krivično-pravnog i kriminološkog položaja žrtve ogledaju se u sledećem:

- da li zakonodavac sa krivično-pravnog aspekta vodi računa o žrtvi, da li zakonodavac uzima u obzir ličnost i ponašanje žrtve, pri utvrđivanju krivične odgovornosti i kažnjavanju učinioca;

10 Coy, M., „*The Consumer, the Consumed and the Commodity: Women and Sex Buyers Talk about Objectification in Prostitution*“, in: *Demanding Sex: Critical Reflections on the Regulation of Prostitution* (ed. Munro, V., Giusta, V.D.), Ashgate Publishing Limited, Aldershot 2008, p. 196.

11 Konstantinović, B., „*Prostitucija i društvo*“, Beograd, 1930.

12 The Criminal and his Victim, Yale University Press, 1948.

13 H. Sutherland, *Principles of Criminology*, Chicago, 1955, стр. 27.

- sa kriminološkog aspekta važno je izvršiti tipologiju žrtve i njihove specifične osobine (za krvne delikte, seksualne, imovinske i dr.), a za naše izučavanje važno bi bilo utvrditi tipologiju žrtve prostitucije, kako bi se mogli uspešno baviti prevencijom i resocijalizacijom tih osoba. U ostvarenju naših nastojanja da pomognemo žrtvama prostitucije i da tu negativnu društvenu pojavu odstranimo ili suzbijemo, nužno je korišćenje znanja drugih naučnih disciplina, kao što su: sudska psihologija, sudska medicina, sudska psihijatrija, kriminalistika i kriminalna statistika.

Naše krivično zakonodavstvo koristi nekoliko pojmova za označavanje žrtve deliktne ponašanja, kao što su: oštećeni, čovek i građanin, ženska osoba (silovanje), članovi nacionalne, etničke, rasne i verske grupe (protiv čovečnosti i međunarodnog prava - genocida), protivpravno ubijanje i ranjavanje (zaštita civilnog stanovništva, ranjenika, bolesnika i zarobljenika), ubijeni i ranjeni na bojištu „povreda parlamentara“ itd.

Krivičnim zakonikom RS¹⁴ obezbeđuje se zaštita od napada, ugrožavanja, oštećenja ili uništenja dobara i interesa (koji su predmet krivične zaštite). Predmet krivično-pravne zaštite kod nas su: građanin, njegova ličnost, pravo i slobode kao i društvena zajednica, njena nezavisnost i sigurnost, društveno uređenje, osnove ekonomskog sistema i dr. Kratko rečeno, štite se građani i država Srbija. Kada su u pitanju žrtve prostitucije, njihovu podelu bismo mogli izvršiti na posredne i neposredne žrtve. U neposredne žrtve svrstavaju se sva lica koja shodno zakonu imaju status oštećenog u krivično-pravnom smislu.

3. ISTRAŽIVANJA O LEGALIZACIJI I ŠTETNOSTI PROSTITUCIJE SA PREDLOGOM PROJEKTA ZA ISTRAŽIVANJE PROSTITUCIJE

Opštepoznato je, a i dosadašnje izlaganje ukazuje da su prostitutke članovi društva. One žive u društvu, društvo ih izdržava i održava, a to podrazumeva da prostitucija ima korene u društvu. Složićemo se da je to osnova i suština celog problema. Svakako da postoje i individualni uzroci za pojavu prostitucije, bluda i uopšte celokupnog ponašanja, ali kada bi ozbiljno izučili takve slučajeve uočili bismo da su njihove lične osobine povezane sa društvenim pojavama. Nismo uspeali da nađemo u stručnoj literaturi klasifikaciju uzroka koji bi bili opšteprihvaćeni, ali bićemo slobodni da izložimo sledeću klasifikaciju uzroka i karakteristika ponašanja u prostituciji na:

1. **Lične:** aktivni nekontrolisani polni nagoni, želja za novotarijama, ekscesima, nemanje volje za savlađivanje sopstvenog libida; nesposobnost za uočavanje osnovnih elemenata pravilnog života (pravila životne sredine); psihofizičke smetnje i neuravnoteženosti kao i upotreba pojedinih opijata.

14 Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005. Ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 I 108/2014

2. **Socijalne** : nejednakost polova u realnom životu, nizak kulturni standard, ekonomske prilike, okolina – životna sredina, socijalni položaj i dr.

3.1. Istraživanje o prostituciji u Novom Sadu (2010-2012)

Podaci koje smo analizirali pribavljeni su od PU Novi Sad za potrebe istraživanja prostitucije u Srbiji.¹⁵ Istraživanje je vršeno od strane „nevladinog sektora“. Cilj sprovedenog istraživanja je upoznavanje javnosti i državnih organa sa pojavom prostitucije „bez senzacionalizma i osuđivanja“.

Od PU u Novom Sadu traženi su podaci o procesuiranim osobama za period 2010-2012 god. na osnovu:

- Zakona o javnom redu i miru (čl. 14)¹⁶;
- i na osnovu Krivičnog zakonika:
 - a. krivično delo posredovanje u vršenju prostitucije (čl. 184) KZRS i
 - b. krivično delo trgovina ljudima (čl. 388) KZRS.

Traženi su i socio-demografski podaci kao što su: pol, starosna struktura, obrazovanje, bračni i radni status.

Analiza podataka u vezi kršenja Zakona o javnom redu i miru (čl.14) 2010-2012:

- Prekršaj odavanja prostituciji ili ustupanje prostorija radi prostitucije
- Broj prekršaja 2010 god. je bio 45(30,82%), 2011 god. je bio 53(36,30%), 2012 god. je bio 48(32,87%), ukupno 146(100%).
- PU Novi Sad ne raspolaže drugim podacima u vezi sa osobama koje su došle pod „udar“ čl. 14 Zakona o javnom redu i miru.
- Zaključak-tokom 2011 god. bilo je učinjeno najviše prekršaja po čl. 14 Zakona o javnom redu i miru.

Analiza podataka u vezi krivičnog dela posredovanje u prostituciji čl. 184 KZRS (2010-2012):

- Stručna sprema-dominiraju osobe srednje stručne spreme 75%, nema osoba bez stručne spreme.
- Podaci o stručnoj spremi se bitno razlikuju u odnosu na podatke u vezi sa čl. 388 KZRS.

15 ¹⁵ <http://dx.doi.org/10.1016/j.worlddev.2012.05.023>

16 Službeni glasnik br. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 – dr. zakon, 85/05 – dr. zakon.

- Zaključak- kod posredovanja potrebna je veština pregovaranja sa kupcem seksa, što podrazumeva određena znanja i veštine koje se vezuju za obrazovanje, dok kod trafikinga dominira nasilništvo.
- 90% je nezaposleno iz grupe u vezi sa čl.184, što znači da je tim osobama prostitucija i poslovi u vezi sa njom važan ako ne glavni izvor prihoda.
- Najviše krivičnih prijava i krivičnih dela po čl.(184) bilo je 2011 god.
- Podneto je oko tri puta manje krivičnih prijava po čl.184 u odnosu na čl. 388 (11:31) za period od 2010-2012.

Analiza podataka u vezi krivičnog dela trgovina ljudima čl. 388 KZRS (2010-2012):

- Muškarci imaju dva i po puta više podnetih krivičnih prijava nego žene 70,9% : 29,09%.
- Dominiraju radno najaktivnije osobe od 18-50 god. Najveću grupu čine neoženjene, neudate osobe.
- Stručna sprema i radni status -dominiraju oni sa nižom stručnom spremom i bez stručne sprema 63,6% kao i nezaposleni 89,9%.
- Najviše krivičnih prijava i krivičnih dela po čl. 388 KZRS bilo je 2010 god.
- Broj krivičnih prijava i krivičnih dela po čl. 388 приметно se smanjio 2012 (formiran je 2008. god. operativni tim koji je uspeo da liši slobode grupe koje su se bavile trgovinom ljudima).
- Za te osobe prostitucija i druge aktivnosti sa njom su važan, ako ne i glavni izvor prihoda.

Najviše krivičnih prijava i krivičnih dela po čl. 388. bilo je 2010. godini. U svim analiziranim slučajevima broj krivičnih prijava i krivičnih dela (čl. 388. i čl. 184.) приметно je smanjen u 2012. Istražujući ovaj podatak dobili smo usmenu informaciju da je novosadska policija 2008. godine formirala kvalitetan operativni tim koji je do 2012. uspeo da liši slobode i izgradi čvrste optužnice za nekoliko većih organizovanih grupa koje su se bavile trgovinom ljudi na teritoriji Novog Sada. Prema rečima sagovornika iz PU glavni trafikeri se i danas nalaze u zatvoru, a njihovim zatvaranjem značajno je smanjen i broj kriminalnih dela po čl. 388. (KZS).

Stradanje žena u prostituciji je pojava u kojoj postoji obilje stučne građe odnosno napisanih materijala i spisa kroz čitavu istoriju ljudskog društva. Prostitucijom su pogođene i pojavljuju se kao njene žrtve najčešće žene i deca, a ukoliko se kroz prostituciju prenese neka polna bolest onda posledice stradanja mogu biti dalekosežne i obuhvatati osobe koje nisu neposredno povezane sa prostitucijom.

U naučnom sagledavanju prostitucije preovladava stanovište da tu pojavu treba analizirati interdisciplinarno. Ipak, rukovodioci stručnih timova koji će prostituciju i dalje pratiti moraju biti kriminolozi i viktimolozi. Problem predstavlja prostitucija kao društveno štetno i neprihvatljivo ponašanje. Prostitucija je u suprotnosti sa svim opšteprihvaćenim pravnim dokumentima (povelje OUN-a, ustavi država i dr.) koji utvrđuju i zajemčuju osnovna prava i slobode građana. Posledice prostitucije su različite: humane, ekonomske, socijalne i dr. Moralna šteta koja se nanosi pojedincima i društvu se ogledaju u nesagledivim posledicama što pored ostalog, dovodi i do degradacije humanizma. Poseban problem koji predstavlja interes ovog istraživanja je, koliko su učesnici prostitucije sami doprineli stanju u kojem se nalaze i da li su svesni tog stanja. Cilj i zadaci istraživanja proizilaze iz formulacije problema i pristupa istraživanju. S tim u vezi, potrebno je pored uobičajnih podataka iz svake ankete, naročito sagledati socijalno-demografske faktore koji uzrokuju prostituciju i doprinos žrtve - osobe koje se bave prostitucijom. To zahteva postavljanje i analiziranje, naročito sledećih pitanja:

1. da li su po mišljenju osobe u prostituciji, njenom stanju više pogodovali opštedruštveni uslovi (siromaštvo, migracije, nezaposlenost, ekonomske krize i sl.) ili je tome doprinela sama osoba ili drugo lice iz njenog okruženja (silovatelj, napušteni ljubavnik, bolest u porodici, siromaštvo, zaduženje i sl.).
2. koliko se može verovati prikupljenim podacima o uzrocima prostitucije je pitanje o kojem istraživač treba da odluči odmah po obavljenom intervjuu, a upitnike u čiju ispitanoost sumnja, bolje je da odbaci nego da obrađuje;
3. kakvi su stavovi žrtve prostitucije o toj pojavi u kojoj se nalazi, a po mogućstvu u slučaju neposrednog prisustva više anketiranih osoba („u slučaju privođenja“), pribavili njihova međusobna „kolegijalna“ mišljenja o osobi kao žrtvi.
4. komparacijom stavova društva odnosno primenom odredbi zakonske regulative o prostituciji sa stavovima žrtve o prostituciji kako bi se utvrdila podudarnost stavova. Svakako bi trebalo obuhvatiti i stav tih osoba prema zakonskoj regulativi u smislu zadovoljavajućeg prihvatanja ili potrebe izmene i dopune zakona.

3.2. Primer predloga za istraživački projekat

- Stradanje žena u prostituciji (pojave-uzroci-rešenja)
- Predlagač projekta: institucija stručno obrazovna - Pravni fakultet ili Institut za kriminološka istraživanja.
- Nosilac projekta: stručna osoba iz institucije
- Podprojekat A: Stradanje žena u prostituciji
- Podprojekat B: Policija u suzbijanju prostitucije (potrebno je izvršiti posebnu edukaciju policije-viktimološku edukaciju, kako bi se sprečila zloupotreba u vršenju službe kroz seksualno iskorišćavanje privedenih osoba).

- Nosioци: Visoko obrazovne institucije i stručni pojedinci.
- Vreme trajanja rada na projektu: (pet godina, a za podprojekte tri godine).
- Finansiranje (Ministarstvo rada i socijalne politike, domaće i strane humanitarne i nevladine organizacije, kao i donacije pojedinaca).
- Objavljivanje rezultata: prve rezultate objaviti na tematskim skupovima, a konačne u zaključnoj studiji istraživanja.
- Cilj: istražiti pojavne oblike prostitucije, uzroke i rešenja sa ciljem suzbijanja prostitucije.
- Metode: kompleksne, interdisciplinarne, empiriske, korišćenje anketa, intervjua, analiza slučajeva, statističkih i drugih tehnika.

3.3. Potprojekat B: Policija u suzbijanju prostitucije

Smatramo da stručni policijski službenici i institucije pri MUP-u, treba pored profesionalnog posla koji je po pravilu rutinski, da sadrži i stručni aspekt, tako što će postojati specijalizacija koja podrazumeva da pripadnici službe, pored potpunije evidencije tih osoba, doprinose poboljšanju njihovog položaja i da sa drugim državnim organima i socijalnim službama doprinose prevenciji ove pojave. Smatramo da je doprinos policije (bez zloupotreba) nemerljiv i odlučujući u sprečavanju prostitucije. Takođe, smatramo da o ovom potprojektu ne treba više izlagati na ovom mestu imajući u vidu mišljenje izneto u potprojektu A.

Mišljenja smo da bi policijski službenici koji obavljaju policijske poslove otkrivanja i dokazivanja prostitucije, morali biti posebno edukovani za ovaj posao. Napominjemo slučaj policije u Japanu koja mora biti posebno viktimološki edukovana i od uvođenja takve prakse, značajno je smanjena stopa kriminaliteta u zemlji. Slično bi se moglo uraditi i kod nas, a po našem mišljenju to bi dalo loše rezultate od brojne zakonske i podzakonske regulative, donete u cilju usaglašavanja sa zakonodavstvom Evropske unije.

Naše je stanovište da bi policajci koji se bave problemom prostitucije trebalo da budu prethodno intervjuisani, kako bi se utvrdila njihova sklonost i sposobnost za tu vrstu posla. Upitnik bi trebalo da sadrži pitanja koja podrazumevaju shvatanje ove pojave, tj. kako je oni definišu. Zatim, kako bi postupili sa osobom koja koristi usluge prostitutke - kupcem seksa. Smatramo neophodnim da kroz pitanje, policajac razume i može objasniti šta je trafiking i koja se lica bave tim poslom. Svakako da kroz pitanja treba videti i sposobnost policajaca da identifikuju prostitutke, makroe, objekte i mesta za prostituciju. Mnogo je važno pitanje o nasilju nad osobama u prostituciji, jer prema nekim podacima,¹⁷ bilo je čak i zloupotrebe u vršenju

17 Intervju Darko Lazarević, izvršni direktor i potpredsednik omladine JAZAS-a, pomenuto istraživanje prostitucije u Srbiji, str. 55.

službe kroz seksualno iskorišćavanje privedenih osoba. Ovaj problem nije predmet naše dalje pažnje, ali dobro bi bilo za javnost kada bi se zvanično, ili procesuirali učinioci tih seksualnih izživljavanja, ili inicirao postupak za snošenje posledica zbog iznošenja neistina. Kroz intervju policijski službenik bi trebalo da daju i mišljenja o postojećoj zakonskoj regulativi prostitucije, potrebi izmena i dopuna zakona, kao i o potrebi legalizacije ove pojave. Predlagači zakona bi svakako morali da imaju u vidu mišljenje struke kod donošenja zakonskih propisa, a naročito policije kada je prostitucija u pitanju.

4. ZAKLJUČAK

Ranija stručna i naučna gledišta o suzbijanju prostitucije su zastupala potrebu razvijanja socijalne zaštite umesto represivnih mera. Nažalost, mi danas i kada bismo hteli ne bismo mogli preko Centra za socijalni rad obezbediti ni najosnovnije – najminimalnije uslove za život i rad tih osoba.

Rehabilitacija i profesionalno osposobljavanje, kao i zapošljavanje prostitutki, danas su nažalost samo teorijski pojmovi bez mogućnosti za realizaciju. Doduše i u zemljama sa razvijenom socijalnom zaštitom (SAD, skandinavske zemlje), nije se mnogo postiglo u iskorenjavanju – suzbijanju prostitucije. Danas u našoj zemlji postoji „pluralizam političkih interesa“ i mnoštvo oblika organizovanja i udruženja građana, ali se niko ne bavi osnivanjem sopstvenog udruženja prostitutki. Smatramo da bi kroz svoje udružnje te osobe mogle daleko više i delotvornije da čine za zaštitu i poboljšanje svog položaja.

U našoj zemlji je nedovoljno i nepotpuno od strane zakonodavca uređeno Zakonom o javnom redu i miru. Paradoksalno je da zakonodavac nije potpunodefinisao pojam prostitucije, pa je organima policije i pravosuđa prepušteno da o tome diskreciono odlučuju. Ističemo da se prostitucija najčešće vrši tajno odnosno na tajnovitim mestima, pa bi sa puno argumentacije moglo da se ponašanje u prostituciji ne smatra povredom javnog reda i mira, kako je zakonodavac definisao. Ističemo da su javni red i mir definisani zakonom na dva načina: „Javni red i mir se definiše kao usklađeno stanje međusobnih odnosa građana nastalo njihovim ponašanjem na javnom mestu i delovanjem organa i organizacija u javnom životu, radi obezbeđenja jednakih uslova za ostvarivanje prava na ličnu i imovinsku sigurnost, mir i spokojstvo, privatan život, slobodu kretanja, očuvanje javnog morala i ljudskog dostojanstva i pravo maloletnika na zaštitu.“¹⁸

U članu 14 istog zakona propisano je „da će se lice koje se odaje prostituciji ili lice koje ustupa prostorije radi prostitucije kazniti zatvorom do 30 dana.“ Smatramo da je neophodno u što kraćem roku izvršiti izmene i dopune Zakona o javnom redu i miru, tj. definisati pojam bavljenja prostitucijom. Svi postupci koji se vode po postojećem zakonu su najblaže rečeno pravno sumnjivi. Začuđuje da dogovor između lica o pružnju seksualne usluge na komercijalnoj osnovi, koji se po

18 Čl. 2 Zakona o javnom redu i miru.

pravilu odvija diskretno, razgovorom između dve osobe, može smatrati remećenjem javnog reda. Isto tako, ustupanje stana kao svojine građana nekome za seksualno uživanje („bavljenje prostitucijom“) se teško može pravno objasniti kao remećenje javnog reda.

Danijela Kovacevic, PhD

*Teaching Assistant at the Faculty of Law,
University Business Academy in Novi Sad*

Srdjan Damnjanovic, PhD

*Assistant Professor at the Faculty of Law,
University Business Academy in Novi Sad*

THE SUFFERING OF WOMEN IN PROSTITUTION

Abstract:

We live in a world full of controversies, contradictions, aggression and separation. In such environment, a man does not always have enough strong support in the environment to make deeply meaningful and appealing life. At the same time, rapid changes in all spheres of life, with which always go along the efforts to alleviate some of the adverse consequences of these changes. In such circumstances it is hard to accept the world and life if a man does not have support in itself which would give him the power to oppose different and numerous forces, threats, pressures and destruction. The question is how to build the supports, from where you can take them if circumstances are just as they are. What can be done to change them? This will be discussed in this paper. Today, prostitution is discussed a lot, but without serious analysis of the phenomenon. Incompetent people are usually the most convinced in their view of the problem, because they have limited knowledge, and as a rule, for only one segment of this phenomena. So those incompetent and irresponsible people easily express their views on the need for legalization or prohibition of prostitution. We emphasize that there is no evidence that prostitution has decreased or increased because of its legal prohibition or tolerance.

Keywords: *prostitution, human rights, security and safety of people, victimology, victims of prostitution .*

L I T E R A T U R A :

1. Coy, M., "The Consumer, the Consumed and the Commodity: Women and Sex Buyers Talk about Objectification in Prostitution", in: *Demanding Sex: Critical Reflections on the Regulation of Prostitution* (ed. Munro, V., Giusta, V.D.), Ashgate Publishing Limited, Aldershot, 2008 p. 196.
2. Delibašić, V., "U kandžama prostitucije", Čigoja, Beograd, 2010; str. 46.
3. Foucault, M., „Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France“, 1977-78, Basingstoke 2007, p. 16.
4. Fuko, M., "Rađanje biopolitike. Predavanja na Kolež de Fransu 1978-1979", Svetovi, Novi Sad, 2005, str. 431.
5. Henrikes, F., "Historija prostitucije-prostitucija primitivnih, klasičnih i istočnjačkih naroda", Epoha, Zagreb, 1968; str. 89.
6. <http://dx.doi.org/10.1016/j.worlddev.2012.05.023>
7. Jakobsson, N., Kotsadam, A., "The law and economics of international sex slavery: prostitution laws and trafficking for sexual exploitation", Agnet Strom, Gothenburg, 2010: <http://andreaskotsadam.files.wordpress.com/2010/06/trafficking.pdf>
8. Konstantinović, B., *Prostitucija i društvo*, Beograd, 1930.
9. Krivični zakonik RS, Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005. Ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 I 108/2014.
10. Milutinović, M., "Kriminologija", Savremena Administracija, Beograd, 1973; str. 322.
11. Parent – Duchatalet, De la prostitution dans la ville de Paris, Paris, 1981.
12. Penttinen, E., "Globalization, Prostitution and Sex-Trafficking. Corporeal politics", Routledge, New York 2008, p.xii.
13. Raniković, T., "Pravna regulativa u EU i regionu", Edukacija Novosti, Novi Sad; str. 1.
14. Sutherland, H., *Principles of Criminology*, Chicago, 1955, str.27.
15. Taub, B., "The Desperate Journey of a Trafficked Girl", The New Yorker, april 10 2017, <http://www.newyorker.com/magazine/2017/04/10/the-desperate-journey-of-a-trafficked-girl>
16. The Criminal and his Victim, Yale University Press, 1948.
17. Zakon o javnom redu i miru, Sluzbeni glasnik br.51/92, 51/93,67/93,48/94,101/2005-dr.zakon,85/05-dr.zakon.
18. Žarković, M., Dragičević, R., Nikolić, Z., Jekić, Z., Butorović, J., "Krivično pravni sistem i sudska praksa u oblasti borbe protiv trgovine udima u Srbiji", Paragraf LEX, Beograd, 2011, str.15.
19. <http://www.zeneprotivnasilja.net/vesti/2016>.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

34(497.11)(082)
34(497)(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп “Правнички дани проф.
др Славко Царић” (14 ; 2017 ; Нови Сад)**

Nezavisnost pravosuđa : [zbornik referata sa XIV
međunarodnog naučnog skupa “Pravnički dani prof. dr Slavko
Carić” održanog od 21.-23. septembra 2017. godine u Novom
Sadu] = Independence of the judiciary / priredio, edited by
Milorad Bejatović. - Novi Sad : Pravni fakultet za privredu i
pravosuđe = Faculty of Law for Business and Justice, 2017 (Novi
Sad : Feljton). - 650 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 150. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. -
Bibliografija uz svaki rad. - Rezime na engl. jeziku uz svaki rad.

ISBN 978-86-6019-075-0

a) Судство - Независност - Србија - Зборници b) Судство -
Независност - Балканске државе - Зборници
COBISS.SR-ID 315956487